

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті автором наведено підходи до розгляду поняття «фінансовий результат діяльності підприємства»; визначено, що фінансові результати характеризуються прибутковістю (збитковістю) підприємства. У цьому контексті розглянуто роль прибутку у ринковій економіці, його функції, фактори впливу, особливості, методи формування та основні завдання.

Ключові слова: фінансові результати, діяльність, підприємство, прибуток, збиток, функції, фактори.

Аннотация. В статье автором приведены подходы к рассмотрению понятия «финансовый результат деятельности предприятия»; определено, что финансовые результаты характеризуются доходностью (убыточностью) предприятия. В этом контексте рассмотрена роль прибыли в рыночной экономике, ее функции, факторы влияния, особенности, методы формирования и основные задачи.

Ключевые слова: финансовые результаты, деятельность, предприятие, прибыль, убыток, функции, факторы.

Summary. In the article the author presents the approaches to the consideration of the concept of the "financial results of the enterprise". It is determined that the financial results are characterized by profitability (loss) of the enterprise. In this context, the role of profit in the market economy, its functions, factors of influence, peculiarities, methods of formation and the main tasks are considered.

Key words: *financial results, activity, enterprise, profit, loss, functions, factors.*

Актуальність теми дослідження. Розвиток ринкових відносин в Україні зумовлює необхідність ретельного ставлення до управління сучасним підприємством. Для прийняття виважених управлінських рішень необхідна достовірна інформація про результати діяльності, що сформовані з урахуванням специфіки господарювання підприємств та їх організаційно-правової форми господарювання. Це пов'язано з тим, що основною метою сучасного підприємства є досягнення стійких фінансових результатів, які є підсумком відображення всіх сторін діяльності суб'єкта господарювання.

Розроблення, прийняття та реалізація управлінських рішень на підприємстві повинні сприяти оптимізації економічних результатів його діяльності. Для досягнення цієї мети необхідним є забезпечення ефективного управління фінансовими результатами, які пов'язані з усіма видами діяльності суб'єкта господарювання.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Питанням вивчення дефініції, класифікації та управління фінансовими результатами займалися чисельні науковці, у тому числі: Афанасєва О.В., Білик М.Д., Бланк А. І., Вознюк Г.Л., Дробишева О.О., Загородній А. Г., Кондраков Н.П., Литвин Б.М., Рябенков О.В., Савчук В.П., Стельмах М.В. та багато інших дослідників.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Розуміння сутності фінансових результатів діяльності підприємства є важливою науковою проблемою, оскільки ця категорія знаходиться у центрі уваги науковців та практиків не лише у сфері бухгалтерського обліку, а й філософії, економічної теорії, мікро та макроекономіки, фінансів, менеджменту, та містить багато суперечностей та протиріч, що обумовлює актуальність її подальшого дослідження.

Постановка завдання. На сьогоднішній день фінансові результати сучасних підприємств є ваговою складовою результативності національної економіки України та її регіонів, отже пошук трактування цієї категорії та підходів до ефективного управління фінансовими результатами є важливим завданням сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий результат господарської діяльності підприємства характеризує його операційну, інвестиційну, фінансову діяльність та вважається основним критерієм для узгодження структури та обсягу виробництва продукції, сценаріїв бюджету, програм оптимізації витрат, обґрунтування доцільності впровадження інвестиційних проектів, здійснення фінансових вкладень. У процесі виробничо-фінансової діяльності підприємств бере участь велика кількість взаємопов'язаних організаційних, трудових, матеріальних і фінансових факторів. Мета кожного суб'єкта господарювання – якомога ефективніше використати ці фактори. Ефективність використання факторів виробництва виражається в кінцевому підсумку у фінансових результатах діяльності суб'єктів господарювання. Отже, фінансові результати – це економічний підсумок виробничої діяльності підприємств, виражений у вартісній (грошовій) формі [1, с.197].

Велика кількість визначень і підходів до дефініції суті фінансових результатів вимагає чіткого законодавчого формулювання та обґрунтування сутності. Так, зміст категорій «прибуток» та «збиток» розкритий у П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», згідно з яким прибуток - це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати; збиток - перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати. Найбільш прийнятною, вважаємо таку думку, що фінансовий результат це вираження в грошовій формі результату господарської діяльності підприємства, як порівняння суми витрат з отриманими доходами. [2, с.189].

Автори Литвин Б.М., та Стельмах М.В. стверджують, що прибуток є основним джерелом фінансування витрат на виробничий і соціальний

розвиток підприємства, найважливішим джерелом формування державного бюджету. Тому в зростанні прибутку зацікавлені підприємства і держава. У прибутку акумулюються результати виробництва, реалізації продукції (робіт, послуг), ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів [3, с.37].

Податковим законодавством України ототожнюється поняття «фінансові результати» та «прибуток». Статтею 134 Податкового кодексу передбачено, що прибуток визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду [4].

Отже, узагальнюючи вищевикладене, можна вважати фінансовий результат результатом господарської діяльності суб'єктів господарювання, що визначається як різниця між сумою всіх видів доходів підприємства та відповідних їм витрат за визначений період в цілому або за видами діяльності та узагальнюється у вигляді прибутку або збитку.

Основним джерелом приросту фінансових результатів діяльності підприємства є прибуток від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, а також отриманий у результаті надзвичайних подій.

Управління фінансовими результатами це система принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень за основними аспектами його формування, розподілу та використання на підприємстві.

Оскільки фінансовий результат діяльності підприємства характеризується його прибутком, то для ефективного управління фінансовими результатами підприємства необхідно розглянути роль прибутку в ринковій економіці.

Прибуток – одна з найскладніших категорій ринкової економіки. Він є стрижнем і головною рушійною силою економіки ринкового типу, основним спонукальним мотивом діяльності підприємців, і підприємств.

Класичними функціями прибутку є стимулююча, розподільча та оціночна, які характерні для будь-якої соціально-економічної формації. Для

трансформаційної економіки першочергового значення набувають такі функції прибутку, як ступінь ефективності суспільного виробництва, ступінь накопичення, засіб регулювання руху капіталу.

Прибуток є об'єктивною економічною категорією, тому на його формування впливають об'єктивні процеси, що відбуваються в суспільстві, у сфері виробництва й розподілу суспільного продукту, національного доходу.

Фінансові результати господарської діяльності формуються поступово протягом звітного періоду.

Фактори, які впливають на фінансові результати підприємств у ринковій економіці можуть класифікуватися за різними ознаками, але основною класифікаційною ознакою можна вважати поділ усіх чинників на внутрішні і зовнішні. До зовнішніх факторів впливу на формування прибутку підприємств слід віднести: політичні, економічні, соціальні, технологічні. До внутрішніх факторів впливу на формування прибутку доцільно віднести: якість управління процесом формування та використання ресурсів підприємства, якість управління персоналом, ефективність маркетингової політики, механізм управління ризиками підприємства.

Основні особливості прибутку підприємства в умовах ринкової економіки наведені на рис.1.

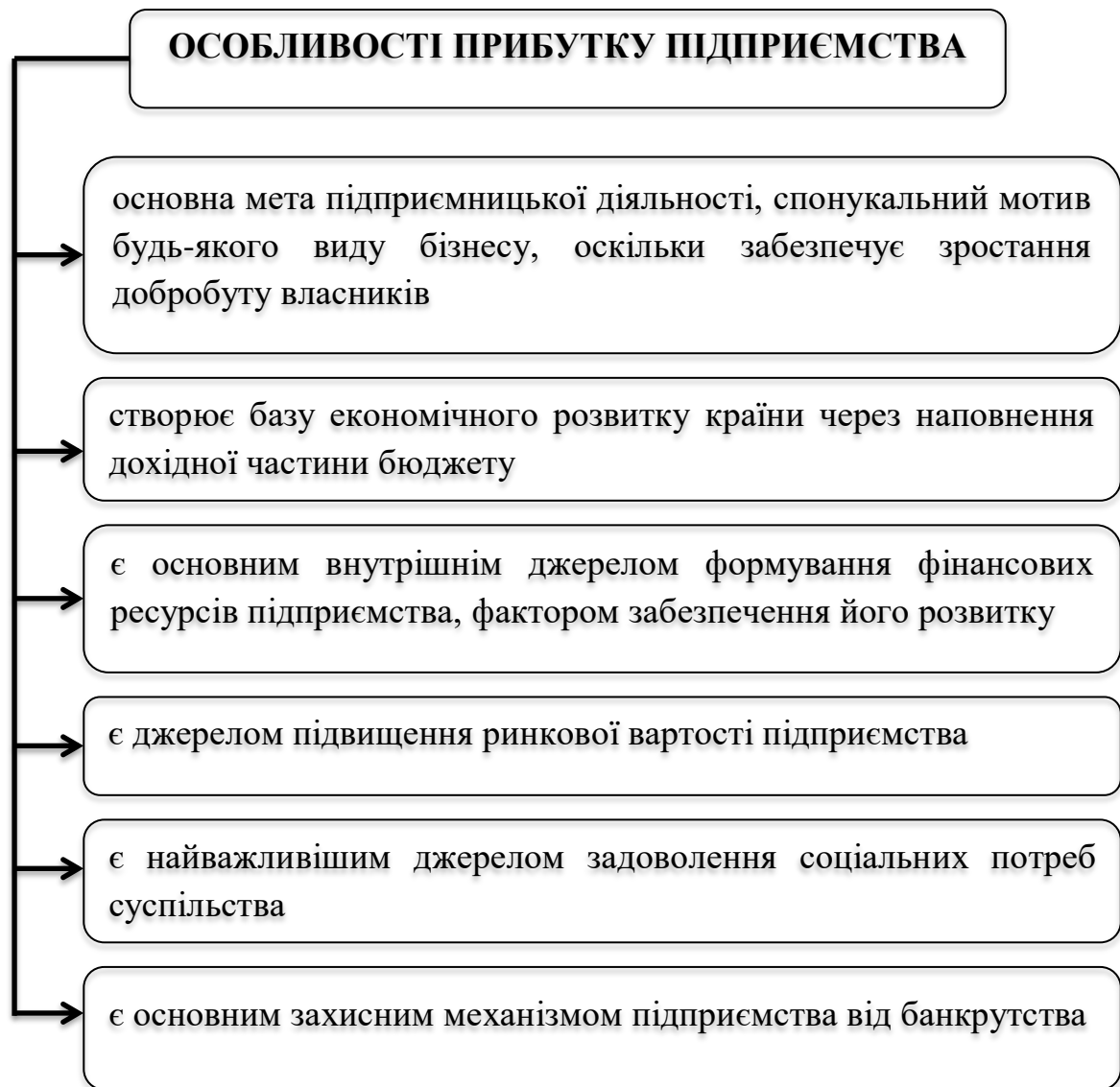

Рис. 1. Особливості прибутку підприємства в умовах ринку

Модель управління формуванням і використанням прибутку підприємства є індивідуальною для кожного підприємства. Індивідуальність такої моделі визначається потребою врахування особливостей його фінансово-господарської діяльності, специфіки ринкового середовища її реалізації.

В процесі управління фінансовими результатами діяльності підприємств важливим є обґрунтування методу управління, основними з яких можуть бути наступні: планування та розподілу прибутку; планування та розподілу витрат; управління прибутком на основі організації центрів відповідальності; факторного аналізу прибутку.

В процесі управління прибутком суб'єкта господарювання вирішуються наступні завдання (рис.2.) [5, с. 45].

Рис. 2. Завдання процесу управління підприємства

Шляхами оптимізації прибутку підприємства є:

- розширення діяльності у існуючих ринкових сегментах;
- зміни в основній діяльності підприємства;
- підвищення рівня якості та обслуговування;
- впровадження інновацій [6, с.118];

Для практичного ілюстрування управління фінансовими результатами підприємства розглянемо це управління на прикладі ТОВ «Укрюгімпекс». Для цього проведемо аналіз прибутковості підприємства для вивчення його фінансової стабільності.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Укрюгімпекс» спеціалізується на реалізації мінеральних добрив, мікродобрив,

тукосумішей, біодобрив, насіння й засобів захисту рослин, яке тісно співпрацює з провідними заводами хімічної промисловості – виробниками мінеральних добрив України, Росії та Білорусії.

Показниками прибутковості виступають коефіцієнти рентабельності, які показують, наскільки прибутковою є діяльність підприємства. Найчастіше у фінансовому менеджменті використовуються наступні коефіцієнти: чиста рентабельність активів; чиста рентабельність реалізації (продажу); чиста рентабельність власного капіталу.

Показник рентабельності активів служить для визначення ефективності використання капіталу суб'єкту господарювання, оскільки дає загальну оцінку доходності вкладеного в виробництво капіталу, як власного так і залученого. При розрахунку показника було визначено, що, хоча він зріс у 2015 році на ТОВ «Укрюгімпекс» порівняно з 2014 роком, проте у 2016 році знову намітилась тенденція до зниження показника. Прибуток, який приносить кожна гривня, вкладена в активи підприємства, становить 22,86% у 2016 році порівняно з 30,72% у 2015 році.

Показник рентабельності власного капіталу характеризує ефективність використання власних коштів акціонерів, величину прибутку, отриману на кожную гривню вкладень акціонерів в діяльність суб'єкта господарювання. Чим вище цей показник, тим більше прибутку приходить на одну акцію, тим вище потенційні дивіденди. На ТОВ «Укрюгімпекс» в 2016 році цей показник зменшився на 8,46 в.п. і це означає, що віддача власного капіталу в звітному році зменшилась, хоча, як видно з розрахунків, підприємство достатньо ефективно використовує свої власні кошти.

Ефективність господарської діяльності ТОВ «Укрюгімпекс» в 2016 році також зменшилась, а це свідчить про неправильне і нераціональне здійснення господарської діяльності підприємства.

Показник рентабельності продукції дає змогу виявити на скільки рентабельною є продукція підприємства. Рентабельність продукції в 2016

році на ТОВ «Укрюгімпекс» незначно також зменшилась і становить 6,23%, а це означає, що на одну гривню понесених витрат підприємство отримало прибуток 6,23 грн.

Дані про рентабельність ТОВ «Укрюгімпекс» зведемо в таблицю 1.

Таблиця 1

**Аналіз показників рентабельності ТОВ «Укрюгімпекс»
за 2014-2016 роки**

Показники	Значення показника			Відхилення		Нормативне значення
	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2016/2015 рр.	2016/2014 рр.	
Рентабельність активів, %	23,4	30,72	22,86	-7,86 в.п.	-0,54 в.п.	> 0, збільшення
Рентабельність власного капіталу, %	34,4	45,06	36,6	-8,46 в.п.	2,2 в.п.	> 0, збільшення
Рентабельність діяльності, %	6,2	7,24	5,9	-1,34 в.п.	-0,3 в.п.	> 0, збільшення
Рентабельність продукції, %	6,56	7,7	6,23	-1,47 в.п.	-0,33 в.п.	> 0, збільшення

Таблиця надає інформацію про те, що ТОВ «Укрюгімпекс» має непогані показники рентабельності, проте спостерігається негативна тенденція спадання у всіх показників.

Отже, механізм ефективного управління прибутком повинен сприяти підвищенню ефективності виробництва і стимулювати його розвиток. Для підвищення прибутку, а також його оптимізації, підприємства мають змогу використовувати різні економіко-математичні моделі. Саме вони дають підприємствам більш конкретну інформацію щодо оптимальних обсягів випуску продукції, витрат для ефективної діяльності та інше.

Фінансові результати в інтегрованому вигляді відображають кількісні та якісні чинники діяльності підприємств. Формування фінансових результатів визначається широким колом факторів, які відбивають усі аспекти фінансово-господарської діяльності підприємств [7]. Тому важливого значення набуває розробка такої системи управління

формуванням позитивного фінансового результату, яка б ґрунтувалася на впливі на нього через фактори, що визначають ці фінансові результати (як негативні, так і позитивні).

Оскільки прибуток (чи збиток) є інтегрованим показником, то на нього впливають усі фактори діяльності підприємств. Як зазначає Афанас'єва О.Є [8, с.12], досягнення збільшення розміру прибутку можливо лише в разі погодженої дії всіх елементів системи і удосконалення існуючих інструментів управління.

Висновки. В умовах ринкової економіки для досягнення стійкої конкурентоспроможності та забезпечення оптимального економічного ефекту потрібно запроваджувати ефективну систему управління фінансовими результатами підприємства. Проведене дослідження дає змогу констатувати, що фінансовим результатом діяльності підприємства є прибуток або збиток. Саме фінансовий результат діяльності підприємства вважається ключовим показником результативності підприємства, на основі якого визначаються недоліки в роботі підприємства та його потенційні можливості; прибуток позитивно впливає на зміцнення доходної частини бюджету держави та сприяє діловій активності підприємств у фінансовій та виробничій сфері. Саме тому для кожного підприємства є важливим ефективно управляти своїми фінансовими результатами.

Література

1. Рябенков О.В. Напрями удосконалення політики управління фінансовими результатами промислового підприємства / О.В. Рябенков // Механізм регулювання економіки. – 2012. – №1. – С. 196-203.
2. Дробишева О.О. Управління фінансовими результатами діяльності промислового підприємства / О.О. Дробишева, А. Рижков // Економічний вісник Запорізької державної інженерної Академії. – 2013. - №5. – С. 188-196.

3. Литвин Б. М., Стельмах М. В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. - К.: «Хай-Тек Прес», 2008. - 336 с.
4. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Донець Л. І. Управління формуванням прибутку підприємства в умовах ринкових форм господарювання: монографія / Л. І. Донець, С. М. Баранцева. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2008. – 255 с.
6. Савчук В.П. Управление прибылью и бюджетирование / В.П. Савчук. – 2-е изд. – М. : БИНОМ, Лаборатория знаний, 2012. – 432 с.
7. Богацька Н.М. Формування фінансових результатів як складова процесу управління підприємством / Н.М. Богацька, О.М. Носарівська, С.А. Підлубна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/29_DWS_2012/Economics/10_120545.doc.htm
8. Афанас'єва О.Є. Управління фінансовими результатами підприємства / О.Є. Афанас'єва // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. - 2013. - № 1(190). - Ч.1. - С.11-15.